

Андрій СОВА

*доктор історичних наук
професор, старший дослідник*

доцент кафедри олімпійської освіти

*Львівського державного університету фізичної культури ім. І. Боберського
старший науковий співробітник відділу новітньої історії*

Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0548-4975>

e-mail: sovaandrij1980@gmail.com

ДІЯЛЬНІСТЬ СТЕПАНА ГАЙДУЧКА В КАРПАТСЬКОМУ ЛЕЩЕТАРСЬКОМУ КЛУБІ (1924–1939)

На основі документів Центрального державного історичного архіву України у Львові, Державного архіву Львівської обл., приватних архівів Степана Гайдучка та Володимира Паньківа (м. Львів), періодичного часопису «Діло» (м. Львів) вперше досліджено участь педагога і громадського діяча у становленні та розвитку КЛК. Із залученням обширної джерельної бази реконструйовано його діяльність у 1924–1939 рр. Нижньою межею визначено 1924 р. – зусилля С. Гайдучка для створення КЛК у Львові, верхньою – початок Другої світової війни.

З'ясовано, що саме С. Гайдучок разом з іншими ентузіастами лещетарського (лижного) спорту створили КЛК. Встановлено, що С. Гайдучок став діяльним членом цієї спортивної організації упродовж 15 років. Наголошено на його важливій роботі в контексті підготовки та читання лекцій на спортивну тематику як для членів КЛК, так і для усіх поціновувачів зимових видів спорту, а також публікацій для львівських часописів, у яких популяризував різні види спорту, зокрема й лещетарство, висвітлював історію КЛК, а також здоровий спосіб життя.

Висвітлено діяльність С. Гайдучка в 1920–1930-х роках як тренера з лещетарства та інструктора з пішого туризму. Проаналізовано його працю як головного судді лещетарських змагань, які проводили у Львові, околицях і Славську. Відзначено, що за великі заслуги перед організацією та спортивною громадськістю українського Львова 20 травня 1929 р. на загальних зборах КЛК Степана Гайдучка обрано почесним членом КЛК.

Наголошено на важливій діяльності С. Гайдучка як одного із засновників, діяльного та почесного члена КЛК, яке чимало зробило для розвитку й популяризації спорту та національно-патріотичного виховання української молоді Галичини міжвоєнного двадцятиріччя.

Ключові слова: Степан Гайдучок, Галичина, Львів, Карпатський лещетарський клуб, суспільно-культурна та громадська діяльність, націєтворення, український визвольний рух, тіловиховання, руханка, спорт.

У 2024 р. спортивна громадськість України відзначила 100 років від створення Карпатського лещетарського клубу (КЛК). Лещета (лижі) мають давню історію. Люди потребували спеціальних засобів для швидшого пересування засніженими рівнинами чи лісовими стежками. Найдавніші лещета були різних форм та видів. Лише в середині XIX ст. виникли сучасні форми лещет і кріплення до них. На початку XX ст. лещетарський спорт набув неабиякої популярності в Галичині. Карпати приваблювали поціновувачів лещетарського бігу, гірськолижного спорту та й просто туристів, які влаштовували мандрівки на лещетах заради відпочинку, дозвілля і задоволення. У 1912 р. у Славському відкрито перший туристичний притулок (базу) для туристів, значно більший від аналогічного закладу в Закопаному, тоді ж почала функціонувати лижна школа для охочих опанувати цей вид спорту. Результати не забарилися. Уже 4–5 січня 1914 р., зокрема у Сколе, відбулися перші лижні змагання (Гамкало, Кюріні-Поплавські, 2018). Однак українці не брали участі в цих заходах, значно поступаючись полякам, які мали більші фінансові й організаційні ресурси.

Популяризатором і фактично одним із перших українських професійних лижників у Галичині на початку XX ст. був «Батько українського тіловиховання», голова українського гімнастичного товариства «Сокіл-Батько», професор Академічної гімназії та гімназії сестер василіанок у Львові Іван Боберський (Сова, 2018). Він залучив до цих занять своїх учнів, передусім вихованців Українського спортивного кружка (УСК), зокрема Степана Гайдучка, Петра Франка, Анатолія Лукашевича та ін. Напередодні Першої світової війни лещетарські секції було створено при багатьох осередках організації «Сокіл», Українському змаговому союзу у Львові, «Сяновій чайці» в Перемишлі, спортовому товаристві «Україна» у Львові й інших українських спортивних осередках. Однак окремого українського товариства, яке б займалося лише лещетарством, не було. Його вдалося створити лише після Першої світової війни. До цього долучився з-поміж інших і С. Гайдучок.

Степан Гайдучок¹ упродовж першої половини XX ст. брав активну участь у громадських організаціях Львова та Галичини. Про формування його світогляду (Сова, 2019), діяльність в УСК в Академічній гімназії у Львові (Сова, 2021a), «Соколі-Батьку» (Сова, 2021b), «Пласті» (Сова, 2024), педагогічну працю перед Першою світовою війною (Сова, 2022), внесок у розвиток відбиванки (волейболу) (Сова, 2023), стосунки з Іваном Боберським (Сова, 2019) та Іваном Крип'якевичем (Сова, 2023) є ґрунтовні публікації автора. Окремим напрямом його громадської діяльності став Карпатський лещетарський клуб. В українській історіографії є деякі праці, присвячені історії КЛК. Серед них чільне місце посідає історико-мемуарний збірник «Альманах Карпатського Лещетарського Клубу. 1924–1984», виданий із нагоди його 60-річчя та упорядкований Ольгою Кузьмович (Кузьмович, 1989). Серед інших варто виокремити статті дослідників Оксани Вацеби (Вацеба, 2014, 2016), Михайла Гамкала, Лукаша Кюріні-Поплавські (Łukasz Quirini-Popławski), (Гамкало, Кюріні-Поплавські, 2018), Андрія Сови (Сова, 2015) й інших авторів, які розглядали різні аспекти історії КЛК. Однак діяльність С. Гайдучка в КЛК упродовж 1924–1939 рр. як одного із засновників та активного члена залишалася невисвітленою. З огляду на це, написано цю статтю,

¹ Степан Гайдучок (13 березня 1890 р., с. Підтемне – 16 березня 1976 р., м. Львів) – видатний український педагог, вояк армії Австро-Угорської монархії та Галицької армії, суспільно-культурний діяч, фотомистець, журналіст, редактор, збирач української старовини (Сова, 2019).

яка ґрунтується на обширній джерельній базі, а саме: документах Центрального державного історичного архіву України у Львові, Державного архіву Львівської обл.; приватних архівах Степана Гайдучка (м. Львів) і Володимира Паньківа (м. Львів), який у 1932–1933 рр. та 1937–1938 рр. був головою КЛК; періодичному часописі «Діло» (м. Львів).

Мета статті – вперше в українській історіографії дослідити діяльність С. Гайдучка у КЛК упродовж 1924–1939 рр., розкрити його роль у розвитку лещетарського спорту в Галичині у першій половині ХХ ст.

У 1924 р. у Львові ентузіасти лещетарства організували український спортивний клуб, який мав пропагувати лижний спорт серед українського громадянства в Галичині. Завдяки невтомній праці багатьох людей, зокрема й за активності С. Гайдучка, 8 листопада 1924 р., у рік проведення I зимових Олімпійських ігор у Шамоні (Франція), у домівці спортивного товариства «Сокіл-Батько» у Львові на вул. Руській, 20, зібралися зацікавлені, які вирішили створити окремих спортивний клуб, який мав пропагувати лещетарський спорт – Карпатський лещетарський клуб. Відповідний статут було зареєстровано 19 листопада 1924 р. А 9 грудня 1924 р. відбулися перші загальні збори (так звані «конституюючі сходи»), на яких обговорено низку важливих організаційних питань. Зокрема, вибрано керівництво товариства. Його головою став інженер Лев Шепарович, а заступником – Зенон Русин. Степан Гайдучок активно долучився до заснування товариства, а на конституційних зборах його обрали членом контрольної комісії (разом із інженером Омеляном Шепаровичем та проф. Іриною Лежогубською).

Основною метою КЛК був розвиток і пропагування серед населення лещетарського спорту. Цю тезу було чітко окреслено у статуті організації, виданому 1935 р. у Львові: «Метою Товариства є: а) об'єднувати українських лещетарів, та творити для них в рядах Т[оварист]ва спортовий, культурний і товариський осередок; б) будити замилювання до спорту на лещетах, плекання цього спорту і інших спортів, що причинюються до приготування справности в їзді на лещетах; в) будити замилювання до лещетарської туристики й красзнавства; г) пропагувати і поширювати лещетарський спорт в масах як важний середник комунікації; г) пропагувати серед населення виріб лещетарського виряду» (Статут, с. 3–4).

Паралельно з організаційними кроками, перед керівництвом КЛК постало питання розробки та впровадження емблеми. Вже на перших зборах 9 грудня 1924 р. було обрано конкурсну комісію, яка мала розглянути проекти емблеми для КЛК (Зі спорту). На відміну від інших українських спортивних товариств, де вибір і затвердження символіки тривали роками, у лещетарському клубі вже 13 грудня одностайно обрали проект² відомого українського графіка Роберта Лісовського (Кузьмович, с. 13).

² Емблему КЛК виконав Роберт Лісовський у синьо-жовтих кольорах. Вона мала форму восьмикутника, у якому внизу містилися перехрещені дві лижі та дві палки, по центру – три гірські вершини, над ними – аббревіатура «КЛК», при чому буква «Л» у формі вершини. Емблема стала основою для розробки фірмових бланків, відзнак та нашивок для одностроїв. Зокрема, для деяких фірмових бланків КЛК 1920–1930 рр., які в невеликій кількості збереглися в різних фондах Державного архіву Львівської обл. (ДАЛО-1, арк. 32, 137, 205) та Центрального державного історичного архіву України у Львові (ЦДАЛУ-1, арк. 89; ЦДАЛУ-2, арк. 7), використовувався спеціальний логотип: у колі літери «КЛК», поверх них дві лижі. Нашивки з емблемою КЛК зафіксовані на фотографіях 1930-х років, опубліковані в ювілейній книжці «Альманах

У день появи та затвердження емблеми КЛК, проф. С. Гайдучок у домівці організації на вул. Руській, 3, прочитав публічну лекцію на тему «Значіння лещетарського спорту для нас» (Виділ; Зі спорту).

Після других загальних зборів КЛК, що відбулися наприкінці листопада 1925 р., С. Гайдучок продовжив діяльність у складі переобраного керівництва (Кузьмович, с. 16–17). Особливу увагу він звертав на інформаційно-популяризаторську діяльність, намагаючись спонукати українців активніше займатися лещетарством. Так, у грудні 1925 р. С. Гайдучок у часописі «Діло» опублікував інформативну статтю «Зима й наш спорт», у якій акцентував на значенні лещетарства для українців Галичини. З-поміж іншого, він писав: «Не берусь говорити про нього як спортовець, в якого у голові самі цифри рекордів чи подив для видосконаленої техніки. Це мене як громадянина менше інтересує. Інтересує мене, чим має бути спорт у першу чергу для нації. ... Не заводжено тут дискусії, чи вступати до польського звйонзку лещетарів, як це роблять наші футболісти з копаним м'ячем у побоюванні, що не буде з ким ставати до змагань. Клуб пішов дорогою діла. Зробив дві прогульки в Карпати і – зразу наступило розчарування. Ті “наші” Карпати є хіба тільки греckj-katolickie Ворохта, Славсько й інші місцевості – чи вони українські? Чи було там бодай одно схоронище українське? Скажете: Для кількох там людей – нащо схоронища? Так саме думали здавна наші інтелігенти й тому Карпати перестають бути нашими. А в тих схоронищах літом чи не може сидіти наша молодь на вакаційних оселях? А чи багато ми тих осель сотворили? – Погляньте літом хочби у Скільщину, кільки там будівель, будинків, ба, навіть прегарних віль “обозів”! Чи той Бойко може вірити, що ми є, чи задержують Карпати український характер?» (Гайдучок, 1925, с. 4). Далі автор зазначив, що члени КЛК поставили амбітні завдання, зокрема придбати землю для побудови захисту (спортивної бази) у Славському та поширити лещетарство серед різних прошарків українського населення Галичини, передовсім селянства. У перший рік діяльності вдалося винайняти будинок у Славському та зібрати понад 100 зл. для купівлі землі в цьому населеному пункті. Поволі відбувалося просування лижного спорту в галицькому селі. Особливо цим видом спорту зацікавилися юнаки. Також це давало можливість сільським робітникам заробити гроші з продажу лещетарського спорядження. Степан Гайдучок закінчив публікацію такими словами: «Саме на примірі [Карпатського – А. С.] Лещетарського Клубу знайде читач відповідь, чим має бути зимовий спорт для нації. Це разом і примір для літнього спорту, який не повинен бути лишень “фирканням старої кобили”, як висказувався мій катехит» (Гайдучок, 1925, с. 4).

Члени КЛК організовували з'їзди та перегони на різну відстань на рівнині, пізніше – з'їзди на лещатах згори і скоки (стрибки) з трампліну. Вправляючись у цих лещетарських різновидах, каслківці започаткували одиночні й командні змагання на Кортумівці та Погулянці у Львові, в Карпатах. Показово, що провідні українські інституції, такі як «Маслосоюз», «Червона Калина», Наукове товариство ім. Шевченка (НТШ), редакції часописів, приватні особи, охоче призначали для учасників змагань

Карпатського Лещетарського Клубу. 1924–1984» (Кузьмович, с. 41–42). Аналогічні нашивки використовували каслківці в час нацистської окупації українських земель і повоєнний період в еміграції у Німеччині, США, Канаді та незалежній Україні у відновленому КЛК. Емблема клубу розміщувалася на друкованій продукції товариства, зокрема запрошеннях, програмках, організаційних виданнях тощо.

нагороди, які згодом стали традиційними. Нагородження відбувалося після змагань в урочистій атмосфері із запрошенням провідних діячів української культури міст, містечок та сіл Галичини.

Популяризація лещетарства сприяла активній розбудові КЛК. У багатьох містах і селах Галичини, зокрема у Ворохті, Зашкові, Коломиї, Космачі, Косові, Нижньому Березові, Славському («Мекка лещетарів»), Стрию, Сяноку та інших виникли філії (осередки) товариства. Загалом, у 1937 р. КЛК налічував уже 18 філій та 868 членів. І цей процес стрімко зростав, адже через два роки товариство об'єднувало у своїх лавах майже 1 500 членів (Сова, 2015). Необхідно зауважити, що С. Гайдучок зосередився на едукативній роботі, адже чимало членів осередків КЛК проходили вишкіл саме під його керівництвом.

Не без наполягань С. Гайдучка, відзначаючи внесок проф. І. Боберського у справу популяризації лещетарства на початку ХХ ст., члени КЛК 5 січня 1925 р. іменували його першим почесним членом товариства. У часописі «Діло» 16 січня 1925 р. із цього приводу поміщено невелику замітку такого змісту: «Іменування Почесним Членом. На засіданню з 5.І. ц[ього] р[оку] рішив Виділ іменувати проф[есора] І[вана] Боберського, який тепер живе в Канаді, своїм першим Почесним Членом. Проф[есор] Іван] Боберський, як піонер українського лещетарства в краю, поклав чимало заслуг на полі розвитку цього спорту у нас. Йому вислано членську грамоту» (Іменування).

Відомо, що 15 лютого 1909 р. І. Боберський перший серед українців в історії Львова об'їхав місто на лещетах. Розміщені про це замітки на сторінках української львівської преси, зокрема часопису «Діло» та «Вісти з Запорожжя», привернули увагу до занять лещетарством. Детальний опис своєї лещетарської мандрівки він опублікував у «Ділі» (Сова, 2018). Із нагоди 20-річчя цієї події 3 березня 1929 р. КЛК провів лещетарську мандрівку довкола Львова. Серед 10 учасників цієї події були Іван Мриц і Степан Гайдучок. Мандрівка тривала 5,5 год (із 10.00 по 15.30). Її детальний опис надрукував С. Гайдучок 20 березня 1929 р. на сторінках часопису «Діло» (Гайдучок, 1929а).

Степан Гайдучок доклав чимало праці для розвитку КЛК. Організував вишколи, лещетарські мандрівки Галичиною, виступи на актуальну тематику, різні ініціативи, проведення змагань (зокрема і в Славському). Це далеко не повний перелік ним зробленого. Так, 27 лютого 1931 р. С. Гайдучок виголосив доповідь «Здобуття Монт Іврісту». У рекламі перед цією подією (3 КЛК-1) зазначено: «КЛК запрошує членів та прихильників лещат[арського] спорту на реферат проф[есора] С[тепана] Гайдучка: “Здобуття Монт Іврісту”. Реферат буде ілюстрований світляними образами. Початок в год[ині] 19. у п'ятницю 27.ІІ. в домівці Клюбю, Костюшка 1 а, І. пов[ерх] праворуч» (3 КЛК-2).

Періодично С. Гайдучок також тренував усіх охочих лещетарів і початківців. Так, у листопаді–грудні 1933 р. він по четвергах та неділях проводив «лещетарську заправу та сухий тренінг» для членів КЛК і соколів на площі «Сокола-Батька». Із 27 грудня 1933 р. по 5 січня 1934 р. для членів КЛК у Славському проведено спеціальний теоретичний і практичний курс (3 КЛК-3).

Ще одним напрямом діяльності С. Гайдучка у клубі був туризм. Час до часу він організував і сам брав участь у гірських мандрівках на лещетах. Упродовж 24–27 грудня 1928 р. 12 членів КЛК мандрували горами Сколівщини (Спортовець). А 6 квітня 1929 р. часопис «Діло» повідомляв: «Прогулька на верхи Чорногори. К. Л. К.

уладив у днях від 28.III. до 3.IV. ц[ього] р[оку] лещетарську прогульку на Шпиці, Данциж, Говерлю і Косьмеску. Участь взяло 4 лещетарів під проводом І[вана] Мрица. Це були: проф[есор Степан] Гайдучок, І[ван] Мриц, Володимир Паньків і С[тепан] Рожанковський. Сніг добрий, погода дописала. Це був перший зимовий вихід наших лещетарів на верхи Чорногори» (Прогулька-1). Вже 7 квітня 1929 р. «Діло» виправило помилку. Насправді, у мандрівці четвертим був Ярослав Рожанковський, а не Степан Гайдучок (Прогулька-2). Наводжу ці дані для того, щоб дослідники історії лещетарства ретельніше підходили до опрацювання різних джерел. Адже автор цієї замітки зробив помилку, бо навіть не міг припустити, що С. Гайдучок пропустить таку подію.

Важливою складовою діяльності С. Гайдучка у КЛК було суддівство. Він часто виступав головним суддею лещетарських змагань (Світлини-1, Світлини-2), зокрема 15 лютого 1929 р. у Львові на Погулянці (Проф. Зі спортового життя). Змагання охопили велику кількість учасників і привернули увагу широкої громадськості. У програму було введено біг на дистанцію 3 км для пань та окремо для юнаків до 16 років, на 6 км для хлопців після 18 років, а також на 18 км. Найдовша дистанція зацікавила найбільшу кількість спортсменів. У часописі «Діло» зазначено: «Є це перший український лещетарський біг на ту віддаль. Виказав він, що й ми маємо змагунів, котрі не постидалися б і на ширшій арені. Прибуття 6 змагунів на 11 стартуючих нижче двох годин на той простір свідчить про гарну їх працю. Коли ще додати, що траса була дуже тяжка й вимагала від кожного змагуна доброго опанування техніки лещет, – то змагуни здали добре іспит, виказуючи вповні опанування таємниці лещет» (Проф. Зі спортового життя). Траса вела від Погулянки через Медові печери до Чортових скель біля Винник і назад із найрізноманітніми звивинами і серпантинами. На цих змаганнях чудово відпрацювала колегія суддів під головуванням Степана Гайдучка у складі Лева Шепаровича, Богдана Макарушки, Юрія Старосольського, Володимира Врецьони й Едварда Жарського. Призовий фонд склали мандрівні та індивідуальні нагороди, гроші на які пожертвували «Маслосоюз», Іванна Левицька, редакція львівського часопису «Новий час», видавництво «Червона калина», книгарня НТШ та Лев Шепарович. Наступного дня у приміщенні «Української бесіди» відбулася товариська зустріч членів КЛК, на якій у святковій атмосфері роздано нагороди та жетони переможцям. Програму зустрічі окрасили мистецький спів Василя Тисяка й демонстрація спортових фільмів і комедії. Весь прибуток від заходу передано до фонду, який займався побудовою власної домівки у Славському.

Відомо, що 5 і 6 березня 1932 р. С. Гайдучок був головним суддею лещетарських змагань, які провів КЛК у Славському (Спорт). У змаганнях взяли участь 42 спортсвіці, які представляли КЛК, «Плай», «Сокол» зі Сколе, Український студентський спортовий клуб (УССК). Змагання охоплювали: міжклубовий біг із Тростяна за мандрівну нагороду «Неділі»; загальний конкурс скоків (стрибків); конкурс скоків для верховинців, членів філії КЛК у Славському; біг із Тростяна коротшою трасою. Поза конкурсом до змагань зголосилося троє змагунів із лещетарської секції сколівського «Сокола». Жіночий біг не відбувся через відсутність зголошених змагунок.

КЛК, будучи організатором цих змагань, запросив чимало почесних гостей, зокрема на голову президії отця декана Євстахія Качмарського (почесного члена КЛК), до почесної президії змагань: Марію Сембратович, о. Іллю Янковського (голову філії КЛК у Славському), о. Притуляка зі Сколе, начальника громади Петра Пушкаря, кооператора Василя Брюха, Миколу Гривчука, Олексу Ріжного, Миколу Стапінця,

Андрія Гирчина (від читальні «Просвіти» з Хитар), Андрія Дубанича (Кальне), Петра Коруда (Лавочне). Степан Гайдучок, окрім суддівства, також вручав найкращим змагунам нагороди у присутності всієї президії. А 9 березня 1932 р. у часописі «Діло» зазначалося: «Організація змагань дуже добра. Є це новий успіх “КЛК”, якого клич “Спорт у маси” приймається, як бачимо, між нашими верховинцями (42 стартуючих!) дуже охочо й масово» (Спорт).

У лютому 1934 р. Степан Гайдучок разом із Дорою Біленькою, Іваном Мрицем та іншими був суддею лещетарських змагань зі стрибків на малій скічні (трампліні), проведених на Погулянці (Лещетарські). Знані українські спортсменці презентували товариства КЛК, «Плай», «Сокіл» із Клепарова, УССК.

За вагомих вклад у діяльність товариства 20 травня 1929 р. на загальних зборах КЛК С. Гайдучка обрано почесним членом. Із цього приводу часопис «Діло» 4 червня 1929 р. повідомляв: «На внесення Ю[рія] Старосольського вибрано д-ра Дм[итра] Левицького та проф[есора] С[тепана] Гайдучка почесними членами. Д-р Дм[итро] Левицький своїм величезним даром записався золотими буквами у рядах почесних членів. Проф[есор] Степан Гайдучок – це один з тих старих ветеранів, що будував у нас спорт взагалі, а лещетарський зокрема. Його незвичайно енергійна і корисна праця на полі фізичного виховання серед гімназійної молоді – загально відомі. Ледви чи який інший учитель руханки, при тій самій спроможності праці, виховав нам стільки спортової молоді, що проф[есор Степан] Гайдучок! Ледви чи яка інша гімназія може похвалитись таким визначним педагогом і пропагатором фізичного виховання і спорту серед гімназійної молоді, як та, в якій він працює. Праця проф[есора Степана] Гайдучка йшла все в парі з працею КЛК і дала в тім сезоні цілий ряд нових лещетарів. Побажатиб, щоби в кожному місті при кожній нашій гімназії найшовся такий педагог» (Загальні Збори).

Окрім великої організаційної роботи у КЛК, С. Гайдучок готував публікації для львівських часописів, у яких популяризував зимові види спорту, зокрема й лещетарство, висвітлював історію КЛК, а також здоровий спосіб життя. Серед них заслуговують уваги статті у «Ділі»: «Зима й наш спорт» (10 грудня 1925 р.); «Лещетами довкруги Львова» (20 березня 1929 р.); «Мандрівництво у нас. Поможім здвигнути український захист у Славську!» (25 травня 1929 р.); «Лещетарська література і ми» (29 січня 1930 р.); «З нашого лещетарства» (20 лютого 1930 р.); «Лещетарська неділя» (3 грудня 1933 р.); «Злегковажена дрібниця» (2 лютого 1937 р.) та ін.

У статті «Мандрівництво у нас. Поможім здвигнути український захист у Славську!» (Гайдучок, 1929b). Степан Гайдучок звернув увагу українського громадянства на відсутність у Карпатах захистів або схоронищ (туристичних баз), які були б у власності українських спортивних товариств (поляки на той час мали 17 баз!). Також проінформував про збір коштів КЛК на ці потреби. Звернув увагу на малу кількість спеціалізованої української літератури з мандрівництва.

Публікація «Лещетарська література і ми» С. Гайдучка інформувала читача про спеціалізовану українську літературу з лещетарського спорту за 1910–1920 рр., видану в Галичині та у підрадянській Україні (Гайдучок, 1930). Серед інших він виокремлює праці І. Боберського «Їзда на лещетах» (Львів, 1912) та І. Мрица «Наука їзди на лещатах» (Львів, 1929). Про останню С. Гайдучок зазначив: «З розвоєм лещетарства на західних українських землях видав Сокіл-Батько з кінцем 1929 р. окрему книжечку [Івана] Мрица “Наука їзди на лещатах”, що на 64 сторінках малої

вісімки запізнає нас з історичним розвитком лещетарства, вирядом, їздою. Подані в ній і вказівки для лещетарів-мандрівників, як також говориться про лещетарство з погляду гігієни. Багато образків (45) дає змогу запізнатися кожному не лише з їздою і різнородністю техніки, але також з такими дрібними, та зате важними для кожного лещетаря справами, як добір лещат, в'язання і т[ак] д[алі]. Ця перша книжечка на наших землях повинна знайтися в руках не лишень початкуючого, але й вишколеного лещетаря. Всім їм віддасть добру прислугу».

У статті «Злегковажена дрібниця» С. Гайдучок порушив питання безпеки під час катання на лещетах (Гайдучок, 1937). Як професійний лещетар подав поради для початківців, зокрема наголошував, що вчитися потрібно без ціпків (палиць).

Отже, С. Гайдучок став одним із засновників КЛК. Він упродовж 1924–1939 рр. був діяльним членом цієї спортивної організації. Працював у теоретичній та практичній площинах, зокрема в контексті підготовки та читання лекцій на спортивну тематику; готував публікації для львівських часописів, у яких популяризував різні види спорту, зокрема й лещетарство; висвітлював історію КЛК, а також здоровий спосіб життя; показав себе як тренер із лещетарства, інструктор із пішого туризму, головний суддя лещетарських змагань, які проводилися у Львові, околицях та у Славському. Закономірно, що за великі заслуги перед організацією та спортивною громадськістю українського Львова 20 травня 1929 р. на загальних зборах КЛК С. Гайдучка обрано його почесним членом.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Вацеба, О. (2014). З історії діяльності Карпатського лещетарського клубу. *Актуальні проблеми юнацького спорту*, 120–125.

Вацеба, О. (2016). Карпатський лещетарський клуб як символ спортивного руху Галичини. *Гуманітарні дисципліни у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів*, 5, 195–202.

Виділ. Зі спорту. Карпатський Лещетарський Клуб. (1924, 12 грудня). *Діло*, 276, 4.

Гайдучок, С. (1925). Зима й наш спорт. *Діло*, 276, 4.

Гайдучок, С. (1929a). Лещетами довкруги Львова. *Діло*, 61, 3.

Гайдучок, С. (1929b). Мандрівництво у нас. Поможім здвинути український захист у Славську! *Діло*, 114, 6.

Гайдучок, С. (1930). Лещетарська література і ми. *Діло*, 21, 6.

Гайдучок, С. (1937). Злегковажена дрібниця. *Діло*, 22, 7.

Гамкало, М., Кюріні-Поплавські, Л. (2018). Розвиток гірськолижного туризму в Львівській області. *Географія та туризм*, 43, 83–93.

ДАЛО-1: Державний архів Львівської області, ф. 281 (Український спортовий союз у Львові), оп. 2, спр. 3, 207 арк.

З КЛК-1: З Карпатського Лещат. Клубу. (1931, 25 лютого). *Діло*, 42, 6.

З КЛК-2: З Карп. Лещат. Клубу. (1931, 27 лютого). *Діло*, 44, 6.

З КЛК-3: З Карпатського Лещетарського Клубу. (1933, 7 листопада). *Діло*, 314, 5.

Загальні Збори Карпатського Лещетарського Клубу. (1929, 4 червня). *Діло*, 122, 4.

Зі спорту. Карпатський Лещетарський Клуб. (1924, 18 грудня). *Діло*, 281, 4.

Іменування Почесним Членом. (1925, 16 січня). *Діло*, 10, 4.

Кузьмович, О. (упоряд.). (1989). *Альманах Карпатського Лещетарського Клубу. 1924–1984*. Нью-Йорк.

Лещатарські скоки за мистецтво краю (1934, 17 лютого). *Діло*, 42, 4.

Прогулька-1: Прогулька на верхи Чорногори (1929а, 6 квітня). *Діло*, 76, 6.

Прогулька-2: Прогулька на верхи Чорногори (1929б, 7 квітня). *Діло*, 77, 5.

Проф. Зі спортивного життя. Лещетарські змагання К. Л. К. (1929, 23 лютого). *Діло*, 40, 5–6.

Світлини-1: Світлини. *Архів Степана Гайдучка, м. Львів*.

Світлини-2: Світлини. *Архів Володимира Паньківа, м. Львів*.

Сова, А. (2015). Символіка Карпатського Лещетарського Клубу. *Записки Наукового товариства імені Шевченка* (Т. 268: Праці Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін), 457–466.

Сова, А. (2018). Іван Боберський – популяризатор лещетарства серед українців. *Вісник Черкаського університету. Серія: Історичні науки*, 3–4, 53–59. <https://doi.org/10.31651/2076-5908-2018-3-4-53-59>

Сова, А. (2019). *Іван Боберський: суспільно-культурна, військово-політична та освітньо-виховна діяльність: монографія*. Львів.

Сова, А. (2021а). Діяльність Степана Гайдучка в «Українському спортовому кружку» Академічної гімназії у Львові (1906–1910). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*, 34, 216–233. <https://doi.org/10.33402/ukr.2021-34-216-233>

Сова, А. (2021б). Напрями діяльності Степана Гайдучка в українському гімнастичному товаристві «Сокіл-Батько» у Львові (1910–1914). *Новітня доба*, 9, 237–252. <https://doi.org/10.33402/nd.2021-9-237-252>

Сова, А. (2022). Педагогічна праця Степана Гайдучка у Львові напередодні Першої світової війни. *Народознавчі зошити*, 3(165), 674–684. <https://doi.org/10.15407/nz2022.03.674>

Сова, А. (2023). Степан Гайдучок та Іван Крип'якевич: до історії стосунків. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*, 37, 175–183. <https://doi.org/10.33402/ukr.2023-37-175-183>

Сова, А. (2024). Діяльність Степана Гайдучка в організації «Пласт» (1911–1930). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*, 39, 141–155. <https://doi.org/10.33402/ukr.2024-39-141-155>

Спорт. Лещатарські змагання у Славську. (1932, 9 березня). *Діло*, 52, 6.

Спортовець. З життя Карпатського Лещетарського Клубу. (1929, 23 січня). *Діло*, 15, 5–6.

Статут Карпатського Лещетарського Клубу. (1935). Львів: Накладом Карпатського Лещетарського Клубу.

ЦДІАЛУ-1: Центральний державний історичний архів України (ЦДІАЛ України), м. Львів, ф. 312 (Українське спортивне товариство «Сокіл-Батько», м. Львів), оп. 1, спр. 80, 129 арк.

ЦДІАЛУ-2: ЦДІАЛ України, м. Львів, ф. 360 (Старосольський Володимир-Степан (1878–1942), адвокат, правник, соціолог, громадський і політичний діяч, дійсний член НТШ, професор), оп. 1, спр. 594, 27 арк.

Sova, A. (2019). Physical Education Professor Stepan Haiduchok: the Formation of a Worldview. *Новітня доба*, 7, 226–233.

Sova, A. (2023). Stepan Haiduchoks Contribution to the Formation and Development of Volleyball in Lviv (1920^s). *Новітня доба*, 11, 227–237. <https://doi.org/10.33402/nd.2023-11-227-237>

REFERENCES

- Vatseba, O. (2014). Z istorii diialnosti Karpatskoho leshchetarskoho klubu. *Aktualni problemy yunatskoho sportu*, 120–125 (in Ukrainian).
- Vatseba, O. (2016). Karpatskyi leshchetarskyi klub yak symvol sportyvnoho rukhu Halychyny. *Humanitarni dystsypliny u navchalno-vykhovnomu protsesi vyshchykh navchalnykh zakladiv*, 5, 195–202 (in Ukrainian).
- Vydil. Zi sportu. Karpatskyi Leshchetarskyi Kliub. (1924, Hruden 12). *Dilo*, 276, 4 (in Ukrainian).
- Haiduchok, S. (1925). Zyma y nash sport. *Dilo*, 276, 4 (in Ukrainian).
- Haiduchok, S. (1929a). Leshchetamy dovkruihy Lvova. *Dilo*, 61, 3 (in Ukrainian).
- Haiduchok, S. (1929b). Mandrivnytstvo u nas. Pomozhim zdvyhnuty ukrainskyi zakhyt u Slavsku! *Dilo*, 114, 6 (in Ukrainian).
- Haiduchok, S. (1930). Leshchetarska literatura i my. *Dilo*, 21, 6 (in Ukrainian).
- Haiduchok, S. (1937). Zlekhovazhena dribnytsia. *Dilo*, 22, 7 (in Ukrainian).
- Hamkalo, M., & Kiurini-Poplavski, L. (2018). Rozvytok hirsokolozhnoho turyzmu v Lvivskii oblasti. *Heohrafiia ta turyzm*, 43, 83–93 (in Ukrainian).
- Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti, f. 281 (Ukrainskyi sportovyi soiuz u Lvovi), op. 2, spr. 3, 207 ark. (in Ukrainian).
- Z Karpatskoho Leshchat. Kliubu. (1931, Liutyi 25). *Dilo*, 42, 6 (in Ukrainian).
- Z Karp. Leshchat. Kliubu. (1931, Liutyi 27). *Dilo*, 44, 6 (in Ukrainian).
- Z Karpatskoho Leshchetarskoho Kliubu. (1933, Lystopad 7). *Dilo*, 314, 5 (in Ukrainian).
- Zahalni Zbory Karpatskoho Leshchetarskoho Kliubu. (1929, Cherven 4). *Dilo*, 122, 4 (in Ukrainian).
- Zi sportu. Karpatskyi Leshchetarskyi Kliub. (1924, Hruden 18). *Dilo*, 281, 4 (in Ukrainian).
- Imenuvannia Pochesnym Chlenom. (1925, Sichen 16). *Dilo*, 10, 4 (in Ukrainian).
- Kuzmowych, O. (Comp.). (1989). *Almanakh Karpatskoho Leshchetarskoho Kliubu. 1924–1984*. New York (in Ukrainian).
- Leshchetarski skoky za mystetstvo kraiu. (1934, Liutyi 17). *Dilo*, 42, 4 (in Ukrainian).
- Prohulka na verkhy Chornohory. (1929a., Kviten 6). *Dilo*, 76, 6 (in Ukrainian).
- Prohulka na verkhy Chornohory. (1929b, Kviten 7). *Dilo*, 77, 5 (in Ukrainian).
- Prof. Zi sportovoho zhyttia. Leshchetarski zmahannia K. L. K. (1929, Liutyi 23). *Dilo*, 40, 5–6 (in Ukrainian).
- Svitlyny. *Arkhiv Stepana Haiduchka, m. Lviv* (in Ukrainian).
- Svitlyny. *Arkhiv Volodymyra Pankiva, m. Lviv* (in Ukrainian).
- Sova, A. (2015). Symvolika Karpatskoho Leshchetarskoho Klubu. *Zapysky Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka* (T. 268: Pratsi Komisii spetsialnykh (dopomizhnykh) istorychnykh dystsyplin), 457–466 (in Ukrainian).
- Sova, A. (2018). Ivan Boberskyi – populiaryzator leshchetarstva sered ukraintziv. *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Serii: Istorychni nauky*, 3–4, 53–59. <https://doi.org/10.31651/2076-5908-2018-3-4-53-59> (in Ukrainian).

Sova, A. (2019). *Ivan Boberskyi: suspilno-kulturna, viiskovo-politychna ta osvithno-vykhovna diialnist: monohrafiia*. Lviv (in Ukrainian).

Sova, A. (2021a). Diialnist Stepana Haiduchka v «Ukrainskomu sportovomu kruzhku» Akademichnoi himnazii u Lvovi (1906–1910). *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 34, 216–233. <https://doi.org/10.33402/ukr.2021-34-216-233> (in Ukrainian).

Sova, A. (2021b). Napriamy diialnosti Stepana Haiduchka v ukrainskomu himnastychnomu tovarystvi «Sokil-Batko» u Lvovi (1910–1914). *Novitnia doba*, 9, 237–252. <https://doi.org/10.33402/nd.2021-9-237-252> (in Ukrainian).

Sova, A. (2022). Pedahohichna pratsia Stepana Haiduchka u Lvovi naperedodni Pershoi svitovoi viiny. *Narodoznavchi zoshyty*, 3(165), 674–684. <https://doi.org/10.15407/nz2022.03.674> (in Ukrainian).

Sova, A. (2023). Stepan Haiduchok ta Ivan Krypiakevych: do istorii stosunkiv. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 37, 175–183. <https://doi.org/10.33402/ukr.2023-37-175-183> (in Ukrainian).

Sova, A. (2024). Diialnist Stepana Haiduchka v orhanizatsii «Plast» (1911–1930). *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 39, 141–155. <https://doi.org/10.33402/ukr.2024-39-141-155> (in Ukrainian).

Sport. Leshchatarski zmahannia u Slavsku. (1932, Berezen 9). *Dilo*, 52, 6 (in Ukrainian).

Sportovets. Z zhyttia Karpatskoho Leshchetarskoho Kliubu. (1929, Sichen 23). *Dilo*, 15, 5–6 (in Ukrainian).

Statut Karpatskoho Leshchetarskoho Kliubu. (1935). Lviv: Nakladom Karpatskoho Leshchetarskoho Kliubu (in Ukrainian).

Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy (TsDIAL Ukraine), m. Lviv, f. 312 (Ukrainske sportyvne tovarystvo «Sokil-Batko», m. Lviv), op. 1, spr. 80, 129 ark. (in Ukrainian).

TsDIAL Ukraine, m. Lviv, f. 360 (Starosolskyi Volodymyr-Stepan (1878–1942), advokat, pravnyk, sotsiolog, hromadskyi i politychnyi diiach, diisnyi chlen NTSh, profesor), op. 1, spr. 594, 27 ark. (in Ukrainian).

Sova, A. (2019). Physical Education Erofessor Stepan Haiduchok: the Formation of a Worldview. *Novitnia doba*, 7, 226–233 (in English).

Sova, A. (2023). Stepan Haiduchoks Contribution to the Formation and Development of Volleyball in Lviv (1920*). *Novitnia doba*, 11, 227–237. <https://doi.org/10.33402/nd.2023-11-227-237> (in English).

Andrii SOVA

Doctor of Historical Sciences, Professor, Senior Research Fellow

Professor of the Department of Olympic Education

I. Boberskyi Lviv State University of Physical Culture

Senior Research Fellow of the Department of Contemporary History

I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the NAS of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0548-4975>

e-mail: sovaandrij1980@gmail.com

STEPAN HAIUCHOK'S ACTIVITY IN THE CARPATHIAN LESHCHETAR (SKIING) CLUB (1924–1939)

Based on the documents from the Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv, the State Archives of Lviv Oblast, private archives of Stepan Haiduchok and Volodymyr Pankiv (Lviv), and the periodical journal «Dilo» (Business) (Lviv), the article examines the participation of the teacher and public figure in the formation and development of the Carpathian Leshchetar Club (CLC). Using a wide range of sources, its activities in 1924–1939 are reconstructed. The lower boundary is 1924 – Stepan Haiduchok's efforts to establish the CLC in Lviv, and the upper boundary is the beginning of the Second World War. Stepan Haiduchok, alongside other enthusiasts of leshchetar (skiing), founded the CLC and actively participated in this sports organization for 15 years. He contributed to promoting sports by preparing and delivering lectures on sports topics for CLC members and winter sports enthusiasts. Additionally, he authored numerous articles for Lviv journals, where he popularized skiing, shared the history of the CLC, and advocated for a healthy lifestyle.

The article highlights the activities of Stepan Haiduchok in the 1920^s and 1930^s as a leshchetar (skiing) trainer and a hiking instructor. His work as a judge of the leshchetar (skiing) competitions held in Lviv, its environs, and in Slavsk is analysed. Stepan Haiduchok was elected an honorary member of the CLC on 20 May 1929 at the General Meeting of the CLC for his great services to the organisation and the sports community of Ukrainian Lviv.

The author emphasises the important activity of Stepan Haiduchok as one of the founders, an active and honorary member of the CLC, who did much for the development and popularisation of sports and national-patriotic education of Ukrainian youth in Galicia in the interwar twentieth century.

Keywords: Stepan Haiduchok, Galicia, Lviv, Carpathian Leshchetar Club, socio-cultural and public activity, nation-building, Ukrainian liberation movement, body education, sport.